

Poisvalinta

■ Tommi Lehtonen

”Poisvalinta” on kaunisteleuva kiertoilmaus lopetuspäätökselle. Poisvalintaa hehkutetaan Suomen Akatemian tuoreessa *Tieteen tila 2014* -raportissa, joka evästäää yliopistoja parempaan tutkimukseen. Paremmalla tarkoitetaan yksinkertaisesti isompia lukuja tieteellisten julkaisujen viittausindekseissä. Usko indekseihin on vahvaa ja elinvoimaista.

Korkeampiin indeksilukuihin uskotaan päästävän valintojen, poisvalintojen ja kansainvälisen yhteistyön avulla. Samalla yliopistoja kehoitetaan nopeasti keskittymään vahvuuksiinsa ja niistä kumpuaviin uusiin avauksiin. Sen sijaan laajempi tieteen sivistyksellisen merkityksen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden pohdinta loistaa raportissa poissaolollaan.

Raportin mukaan Suomen tiede on vaikuttavuudeltaan maailman keskitasoa parempaa. Tilanteen uskotaan kuitenkin nopeasti huononevan, jos jätetään panostamatta vahvuuksiin.

Indeksien perusteella tieteellisesti vaikuttavimmat alat ovat keskittyneet Suomessa korkeintaan viiteen yliopistoon. Näitä selvästi maailman keskitason yläpuolelle sijoittuvia aloja on kahdeksan: ekologia ja evoluutiobiologia, maataloustieteet, eläinlääketiede, farmasia, hammaslääketieteet, kliiniset lääketieteet, rakennustekniikka sekä materiaalitekniikka. Joukossa on siis vain luonnontieteitä ja tekniikkaa, joissa bibliometriikka eli tieteellisten julkaisujen tilastollinen analyysi on viety pisimmälle. Näissä tieteissä voidaan sanoa: ”Olen indeksoitu, olen siis olemassa.”

Raportin mukaan Suomen tiede on pysynyt melkein samalla tasolla koko 2000-luvun, mutta vuosituhannen vaihteessa kanssamme samalla tai matalammalla tasolla olleet Belgia, Australia, Saksa, Irlanti ja Itävalta ovat kirineet ohi. Tästä

johtuu nyt itku ja hammasten kiristys: ”Meidät on ohitettu!”

Kaikki varmaan muistavat koulun liikuntatunneilta, miten joukkueita muodostettiin. Ensin valittiin parhaat pelaajat ja viimeiseksi huonoimmat. Viimeisiksi jääneistä ajateltiin, että pitäähän nekin valita pois.

Yliopistoissa on ”poisvalinnalla” uusi merkitys. Se tarkoittaa lopetettavien yksikköjen valitsemista. Perusteina on määrä käyttää muun muassa viittausindeksejä, verrokkimaiden tasoa ja yksikön pientä kokoa. Tilanne on kuin eläinlääkärillä: lopetuspiikki annetaan mieluummin hieman liian aikaisin kuin liian myöhään.

Tieteen tila -raportin perusteella hännänhuippuja ovat ihmistieteiden pienet ja vähän julkaisevat alat sekä aluepoliittisin perustein synnytyt yksiköt. Raportin ajama tiede- ja tutkimuspolitiikka tuo mieleen autossa istuvan liikunnanopettajan, joka huutaa ikkunasta naama punaisena: ”Vauhtia siihen hommaan!” Ja me yliopistolaisethan juoksemme, vaikka henki menisi!

Ennen kuin kiiruhdamme lopetuspiikille, olisiko syytä pohtia muutakin: julkaisuindekseihin perustuvan vaikuttavuuskäsityksen ongelmia, vahvuuden eri ulottuvuuksia, tiedon itseisarvoa, sivistyksen merkitystä?

Lähde

Suomen Akatemian raportti *Tieteen tila 2014* (24.10.2014) on ladattavissa osoitteesta <http://www.aka.fi/fi/A/Paatokset-ja-vaikutukset/Tieteen-tila/>.

Kirjoittaja toimii filosofian yliopistonlehtorina Vaasan yliopistossa.